

Regeringscommissaris seksueel
grensoverschrijdend gedrag en
seksueel geweld

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Vaste Kamercommissie OCW
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

**Regeringscommissaris
seksueel
grensoverschrijdend
gedrag en seksueel
geweld**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 XP Den Haag
www.rcgog.nl

Onze referentie
64023694

Datum 1 juni 2026

Betreft Position paper voor Rondetafelgesprek Manosphere op 11 juni

Geachte leden van de vaste Kamercommissie OCW,

Dankuwel voor de gelegenheid u van input te voorzien voor het Rondetafelgesprek over de manosphere. Het is belangrijk en waardevol dat u zich als Kamer over dit onderwerp buigt: de overheid heeft hier wat mij betreft een taak te vervullen.

Kort samengevat: de manosphere is geen randfenomeen, maar een ontwikkeling die op schaal invloed heeft op hoe jongens kijken naar mannelijkheid, relaties en vrouwen. In een context waarin veel jongens zoeken naar houvast en richting, biedt de manosphere duidelijke en aantrekkelijke antwoorden, maar wel antwoorden die dominantie, ongelijkheid en het reduceren van vrouwen normaliseren. Wie zich uitsluitend richt op het bestrijden van extreme content, laat de onderliggende aantrekkingskracht en daarmee de voedingsbodem ongemoeid.

In dit paper raad ik u dan ook aan niet te focussen op excessen, maar op twee belangrijke onderliggende patronen: ten eerste, de ingesleten maatschappelijke patronen rond mannelijkheid en vrouwelijkheid, en ten tweede de manier waarop online omgevingen en de manier waarop zij werken steeds meer de leefwereld van jongeren bepalen.

1. De manosphere is een uitdrukking van een legitieme behoefte

Vrouwenemancipatie heeft zich de afgelopen decennia snel ontwikkeld, terwijl een geloofwaardig en positief verhaal over mannelijkheid voor jongens veel minder zichtbaar en toegankelijk is geworden. In dat vacuüm groeit nu de manosphere. De beleidsopgave is daarom dubbel: schadelijke uitwassen begrenzen, zonder de onderliggende en legitieme behoefte aan houvast, identiteit en erkenning te negeren.

Jongens zijn vatbaar voor de manosphere omdat het ze iets biedt

Veel vormen van geweld en grensoverschrijdend gedrag zijn een uiting van onderliggende maatschappelijke patronen, net als de manosphere dat is. Het gaat om diep ingesleten rolpatronen, de veranderingen die daarin optreden en de weerstand die dat tegelijk ook kan oproepen. Deze rolpatronen uiten zich in allerlei vormen, van redelijk onschuldig tot zwaar gewelddadig. Die samenhang en onderliggende oorzaken zijn belangrijk voor een samenhangende aanpak. Ik benadruk dat ook steeds voor de aanpak van geweld en grensoverschrijdend tegen vrouwen en bij mijn werk ter bestrijding van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld in het bijzonder.

Jongens zijn vatbaar omdat de manosphere inspeelt op een zoektocht naar houvast, positie en erkenning, in een online omgeving die dit via algoritmes versnelt. Het biedt een simpel script voor succes en afwijzing. De impact is dat denken over vrouwen en relaties versmalt, taal verhardt en grenzen rond consent verschuiven. Niet iedereen ontspoort, maar het beïnvloedt wel wat als normaal wordt gezien. Het om consent moeten vragen bijvoorbeeld bij het experimenteren met de eerste seksuele contacten, conform de nieuwe zedenwetgeving, ervaren veel jongens vaak als lastig, het gaat in tegen wat ze vaak hebben geleerd: dat zij de leiding moeten nemen.

Het effect is breed en werkt diep door in de maatschappij

De laatste tijd is veel gesproken over de *piramide van geweld*. Het idee hiervan is dat extreme en meer uitzonderlijke vormen van geweld voortkomen uit genormaliseerde en vaker voorkomende vormen van geweld. De manosphere werkt vooral in op de onderlaag van gedrag: het normaliseert objectificatie, ongelijkheid en intimidatie.

Voor vrouwen en meisjes betekent dit een onveiligere digitale omgeving en meer terugtrekking. Breder zien we groeiende genderpolarisatie en een voedingsbodem voor extremere vormen van vrouwenhaat. Het risico zit in de normverschuiving vóór zichtbaar geweld. We moeten dus niet kijken naar één zeer beroemde en controversiële influencer als Andrew Tate, maar naar de bredere online omgeving waarin jongeren volwassen worden – en wat ze daarin leren. Het effect daarvan is niet alleen merkbaar online, maar ook in de weerspiegeling ervan in het (offline) dagelijks leven.

2. Nederland moet meer doen tegen online en offline seksueel grensoverschrijdend gedrag

Het internationale Expert comité GREVIO, dat toeziet op naleving van het verdrag van Istanbul, heeft Nederland herhaaldelijk aangesproken op het tekortschietende beleid in de aanpak van geweld tegen vrouwen, en wel op twee hoofdpunten:

1. Het beleid is onvoldoende gecoördineerd en daarmee te versnipperd.
2. Het beleid is onvoldoende gendersensitief en houdt te weinig rekening met onderliggende maatschappelijke patronen

Beiden zijn met nadruk relevant voor wat de overheid nu te doen staat in reactie op een ontwikkeling als de manosphere.

GREVIO heeft zich overigens positief uitgesproken over de aanpak met een Nationaal Actieprogramma seksueel grensoverschrijdend gedrag en Seksueel Geweld (NAP) en een onafhankelijke regeringscommissaris. Beiden houden zoals u weet per 1 januari 2027 op te bestaan, onderdelen ervan zullen worden opgenomen in het nieuwe programma geweld tegen vrouwen met veel aandacht voor huiselijk geweld, femicide en kindermishandeling. De specifieke opdracht om een cultuurverandering te bewerkstelligen gericht op die onderliggende patronen wordt niet als zodanig verlengd.

Besteed aandacht aan onderliggende maatschappelijke patronen, en behandel online en offline werelden niet als gescheiden

Ik zie breed in de politiek, en dus ook in de aanpak van geweld tegen vrouwen, een neiging om vanuit incidenten steeds geïsoleerde fenomenen aan te willen pakken, en te focussen op excessen. Mijn zorg is dat hiermee steeds de aandacht voor onderliggende oorzaken, en daarmee voor preventie van deze excessen, ondersneeuwt.

Ik heb er dan ook al meermaals op aangedrongen dat er één aanpak moet zijn voor dezelfde oorzaken en mechanismen van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag en genderongelijkheid. Een overdaad aan specifieke aanpakken voor (deels) hetzelfde probleem, leidt tot tegenstrijdig beleid, versnippering en een overstelpte uitvoering. Dit leidt uiteindelijk niet tot oplossingen. Een probleem dat zo verweven is met onze maatschappij en daarmee helaas eerder regel dan uitzondering is, kunnen we alleen effectief adresseren door bij de wortel te beginnen. Dat is dus bij die onderliggende patronen.

Het onderliggende principe van een aanpak van gendergerelateerd geweld moet wat mij betreft zijn *'breed wat kan, specifiek wat moet; altijd handelen, hoe eerder hoe beter'*. Dit geldt dus ook voor het adresseren van de manosphere: bezien in de bredere context, en aanpakken met het doel uitwassen te voorkomen.

Besteed breed aandacht aan mannenemancipatie, betrek (jonge) mannen

De manosphere beantwoordt aan een behoefte, aan een perspectief temidden van onzekerheid. Het is dan zaak daar een ander perspectief tegenover te zetten. Daarbij moet de manosphere niet benaderd worden als een 'online fenomeen', maar als een maatschappelijk fenomeen. Het is belangrijk aandacht te besteden aan wat man zijn in deze tijd betekent, en welke aantrekkelijke perspectief er ook voor mannen ligt wanneer gendergelijkheid groeit.

Dit kan bij uitstek in het onderwijs. De Europese Richtlijn vraagt om expliciete aandacht voor onderliggende oorzaken en diverse uitingsvormen van gendergerelateerd geweld. Op dit moment worden de kerndoelen geactualiseerd. Essentiële onderdelen van maatschappelijke thema's die in het onderwijs thuishoren, worden over de kerndoelen gespreid. Zo zouden ze bouwstenen vormen voor een doorlopende curriculaire leerlijn. Daarom dient getoetst te worden of de generieke formuleringen en de spreiding over de kerndoelen voldoende is zodat bij de uitwerking van de kerndoelen aandacht voor deze zaken is verzekerd.

Het is hierbij belangrijk positieve rolmodellen aan te reiken, bijvoorbeeld influencers. Dit hoeft niet vanuit betweterigheid, maar juist mannen die laten zien dat kwetsbaarheid en onzekerheid zijn toegestaan dragen bij. Dit is waarom ik werk aan het opzetten van een grote beweging van mannen die samen hierin het voortouw willen nemen. Hierin werk ik samen met partijen als Emancipator.

Ik merk ook dat het met jongeren bespreekbaar maken van deze thema's, bijvoorbeeld in lessen burgerschap in het mbo, effectief is. Wanneer jongens en meisjes *met elkaar* in gesprek gaan over wat ze dagelijks meemaken, online en offline, kweekt dat onderling begrip. Zo is het voor veel jongens een volslagen verrassing dat meisjes zich onveilig voelen 's avonds op straat, in de kroeg, of in chatgroepen.

In de rondgang die ik samen met de MBO-instellingen maak met de met elkaar ontwikkelde 'wegwijzer' besteden we veel aandacht aan dit gesprek tussen jongeren onderling. Zij ervaren dit als verhelderend en leren elkaars belevingswereld ook beter kennen. Ditzelfde gesprek stimuleren wij met het studentenpact waar de studentenverenigingen en jongerenorganisaties zoals de LSVB, Job-mbo, ISO het voortouw hebben. Bij de LSVB is hiervoor een tijdelijk medewerker aangesteld. Vorig jaar zijn wij ook gestart deze activiteiten uit te breiden naar het basis- en voortgezet onderwijs waarmee een doorlopende leerlijn ontstaat.

Jongeren zijn hier zelf ook mee bezig, een filmpje dat studenten Integrale Veiligheidskunde maakten voor hun docenten op Hogeschool NHL Stenden stuur ik als bijlage mee: ik zou het mooi vinden als u deze jongeren uit zou willen nodigen voor het rondetafelgesprek.

Begrens de macht van online platforms en coördineer de aanpak

Alleen content modereren is onvoldoende. Online platforms moeten we minder gaan behandelen als media en meer als leefomgeving. Jongeren brengen veel van hun tijd door in die leefwerelden, en absorberen daar de normen en omgangsvormen zoals ze dat ook in hun fysieke omgeving doen. Hiermee krijgen platforms veel macht. De overheid heeft daarom de verantwoordelijkheid die macht te begrenzen, waar – onder meer via Europese wetgeving – ook mogelijkheden voor zijn. Die mogelijkheden moeten dringend benut worden.

De overheid moet tegelijk ingrijpen op platforms, via kaders zoals de Digital Services Act, en investeren in onderwijs, professionals en een geloofwaardig alternatief voor jongens.

Nederland is op dit moment bezig met de implementatie van de Europese richtlijn geweld tegen vrouwen, waarover ik heb geadviseerd. Het implementatiewetsvoorstel wordt binnenkort openbaar. Het kabinet heeft al aangekondigd een nationale plancycus geweld tegen vrouwen in te zullen stellen – zoals de richtlijn ook verplicht stelt.

Wat mij betreft zou hierbinnen met urgentie een plan zich moeten richten op digitaal gendergerelateerd geweld. In het concept implementatiewetsvoorstel waarover ik in het najaar heb geadviseerd staan veel losse en niet verplichtende initiatieven, wat niet tegenmoet komt aan het – ook door GREVIO – gesignaleerde gebrek aan coördinatie. Daarbij vereist ook de richtlijn samenwerking met aanbieders van tussenhandeldiensten zoals platforms of hosting providers.

3. Wat kunt u doen?

Wat in ieder geval niet werkt

- Schaamte en veroordeling als primaire strategie werken averechts. Jongens die zich aangesproken voelen op hun mannelijkheid worden eerder defensief dan ontvankelijk. Hierop hebben wij met de campagne *Man zeg er wat van* bewust ingespeeld.
- Contentmoderatie als enige antwoord is onvoldoende. Het verwijderen van zichtbare uitingen zonder het adresseren van de onderliggende behoefte laat de motor intact.

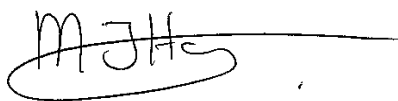
- Een focus op alleen de extremen mist de brede normalisering in de basis. Wie alleen kijkt naar incels of aanslagen, ziet niet wat alledaags gebeurt in taal, beelden, humor en relationele dynamiek.
- Projectmatige en versnipperde inzet zonder structurele verankering houdt het probleem in stand.

Wat wel aan te bevelen is

- Via de **Digital Services Act** ingrijpen op aanbevelingsalgoritmes die minderjarigen richting mysogyne content sturen.
- Algoritmische geletterdheid, gezonde relatievorming en emotionele ontwikkeling en expliciete aandacht voor man-zijn en vrouw-zijn beter verankeren in het onderwijs, via onder meer de aangescherpte kerndoelen, de zorgplicht voor **sociale veiligheid** en het aangescherpte **burgerschapsonderwijs** en het voortzetten van bijvoorbeeld de activiteiten die we ondernemen met de MBO's, het hoger onderwijs, de studenten, evenals de uitbreiding hiervan (zie hierboven) naar het basis en voortgezet onderwijs en hun leerlingen.
- **Structurele financiering van effectieve en erkende** programma's en interventies die positieve en geloofwaardige alternatieven voor jongens bieden.
- **Een scherpere inzet op gender-sensitieve monitoring** en analyse van geweld tegen vrouwen, in lijn met relevante GREVIO-aanbevelingen, bijvoorbeeld door de Prevalentiemonitor huiselijk geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag uit te breiden en te koppelen aan andere databronnen.

Ik wens u een inspirerend Rondetafelgesprek toe, en hoop dat dit zal bijdragen aan een stevige, samenhangende en preventieve aanpak van schadelijke normen en schadelijke online omgevingen.

De Regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld,

Mariëtte Hamer